

LUNDS UNIVERSITET

Centrum För Teologi och Religionsvetenskap

MRSA21 VT 08

B-uppsats

En problematisering av föreställningen om att hatbrott endast
utförs av högerextremister

Författare: Hanna Eberhardsson

Handledare: Dan-Erik Andersson

Abstrakt

Detta är en uppsats med syfte att analysera och motbevisa den allmänna föreställningen om att endast högerextremister och nationalsocialister begår hatbrottet. Detta görs med hjälp av frågor som, varför existerar denna föreställning? Vilka antaganden tas i ett sådan föreställning? Vilka är motargumenten? Med hjälp av en diskursanalys, analyseras rapporteringen av ett hatbrott från ett antal tidningsartiklar, för att på så vis kunna visa hur media osynliggör de personer som utför hatbrott men inte definierar sig som extremister.

Nyckelord: Hatbrott, Homofobi, Heteronormativitet, Högerextremister, Norm och Avvikelse, Hegemonisk maskulinitet, HBTQ-personer, Heterosexualitet, Genusuttryck

Innehållsförteckning

1.	
Inledning.....	1

1.1. Problemformulering.....	1
1.2. Syfte och Frågeställning.....	2
1.3. Metod.....	3
1.3.1. Avgränsningar.....	3
1.3.2. Begreppsformulering.....	3-5
1.3.3. Forskningsläge.....	5
1.3.4. Problem.....	5-6
1.3.5. Litteratur och källkritik.....	6
2.	
Avhandling.....	7
2.1. Bakgrund.....	7
2.1.1. Vad säger lagen?.....	7
2.1.2. Avsaknaden av skydd i FN.....	8
2.2. Vad bygger antagandet på?.....	9
2.1.1. Analys av ett hatbrott.....	10
2.3. Statistik.....	10
2.4. Varför existerar föreställningen?.....	11
2.5. Vilka är förövarna?.....	12-13
2.6. Norm och avvikelse.....	13
2.7. Förklaringsmodeller.....	14
2.7.1. Psykologiska.....	14
2.7.2. Strukturella.....	14
2.7.3. Jämförelse och Kritik.....	14
2.8. Vilka är motargumenten?.....	15
2.9. Vad bör göras?.....	15-16
3. Analys och slutsatser.....	17-18
4.	
Avslutning.....	19
4.1. Slutdiskussion.....	19
5. Källförteckning.....	20-21

1. Inledning

1.1. Problemformulering

Varje minut, vecka efter vecka, år efter år blir människor världen över misshandlade, hotade, fängslade, mördade och trakasserade på grund av sin sexuella identitet. Denna uppsats kommer att handla om hatbrott. Med denna ämnar jag att bryta ner den allmänna uppfattningen om att hatbrott endast utförs av högerextremister och att detta är ett marginellt problem. Jag ska testa en hypotes och ge argument till varför det inte endast går att anta att hatbrott utförs av högerextremister samt analysera vilka antaganden som görs i ett sådant uttalande. Jag kommer även försöka ge en bild av vilka olika förklaringsmodeller som givits till homofobiska hatbrott. Min uppsats kommer att fokusera på homofobi, heteronormativitet, genusuttryck, hegemonisk maskulinitet, norm och avvikelse. Jag är medveten om svårigheten att fokusera på ett så stort område med tanke på det korta tidsutrymme som finns. Samtidigt anser jag att det är relevant att få ett helhetsperspektiv på hatbrott och se vilka olika strategier som används för att motverka homofobin och de antagande som finns etablerade i samhället. Analysen och kritiken av de olika förklaringsmodeller och hypotesen kommer att ske utifrån ett queerfeministisk perspektiv. Det som de allra flesta rapporter kommer fram till i sina slutsatser är att hatbrott och homofobin går att motverka genom kunskap. Detta kommer jag problematisera genom att visa på paralleller som inte följer detta påstående. Istället skall jag utifrån ett intersektionellt perspektiv visa på hur kunskap hänger samman med en vilja att bevara en viss struktur. Det behövs även en diskussion om vilken kunskap vi har och vilka frågor vi istället måste ställa oss. För att kunna visa på bakomliggande strukturer och antaganden kommer jag att använda mig av ett uppmärksammat hatbrott som begåtts i Kristianstad. Hatbrottet begicks av ledaren för Nationalsocialistisk Front i Skåne.

Hypotes

Hatbrott och extrema heteronormativa handlingar sker mestadels av högerextremister.

Det finns en välförankrad föreställning om att det endast sker ett fåtal hatbrott och att dessa endast utförs av högerextremister (Tiby 2006, s. 13). Min mothypotes är istället att de flesta hatbrott och heteronormativa brott begås i vardagen av människor som inte definierar sig som högerextremister.

1.2 Syfte och Frågeställning

Min frågeställning är således: Varför finns det en etablerad bild av att hatbrott och heteronormativa brott endast begås av högerextremister? Vilka antaganden tas i ett sådant uttalande? Vilka är argumenten mot en sådan föreställning?

Vilken kunskap har vi och varför är denna inte tillräcklig för att få ett stopp på homofobin?

Syftet med uppsatsen är därmed att motbevisa en allmän uppfattning om att hatbrott endast begås av högerextremister detta skall jag gör genom att synliggöra anledningar till varför denna uppfattning existerar och vilket syftet är med denna föreställning. Jag kommer även att redogöra för, diskutera och applicera olika förklaringsmodeller till varför homofobin existerar. Detta då det är först när vi har en förståelse för vilka olika maktstrukturer som är avgörande i vårt agerande och ickeagerande vi kan förändra vårt beteende och försöka motverka dessa. Syftet är även att kritisera och problematisera argument som att kunskap är det avgörande sättet för att motverka homofobi och hatbrott. Den avgörande problematiken ligger i det faktum i att det finns en vilja att upprätthålla strukturer, och genom en heteronormativitet och homofobi upprätthålls även den patriarkala maktstrukturen.

2

1.3 Metod

Jag har valt att göra en diskursanalys där jag bland annat undersöker tidningsartiklar. I

diskursanalysen är det språket som är i fokus eftersom det är språket som formar verkligheten (Bergström och Borèus 2005, s. 305). Därav kan jag i artiklarna analysera det som skrivs men även det som inte skrivs. Diskursanalys handlar även om makt (Bergström och Borèus 2005, s. 348) vilket är av relevans då jag i min uppsats vill problematisera varför det existerar vissa föreställningar med koppling till maktstrukturer. För att kunna motbevisa min hypotes använder jag mig av argumentationsanalys, där jag först försöker visa på de argument och grunder som hypotesen vilar på samt senare ge motargument mot hypotesen. För att kunna motbevisa och problematisera min hypotes har jag använt mig av redan genomförda undersökningar.

1.3.1 Avgränsningar

I min uppsats har jag endast valt att fokusera på homofobi och därmed inte valt att problematisera och inrikta mig på bifobi som ofta används för att ifrågasätta tvåsamheten. Jag går heller inte in på transfobi som är kopplat till genuspanik och tvåkönsnormer (Dahl 2006, s. 18). På grund av den korta tiden har jag inte undersökt fall och domstolsbeslut för att på detta sätt kunna motbevisa hypotesen. Istället har jag använt mig av redan producerade undersökningar.

1.3.2 Begreppsformulering

Heteronormativitet

“Heteronormativitet är enkelt uttryckt antagandet om att alla är heterosexuella och att det naturliga sättet att leva är heterosexuellt. Med begreppet heteronormativitet åsyftas i forskningssammanhang de institutioner, strukturer, relationer och handlingar som vidmakthåller heterosexualitet som något enhetligt, naturligt och allomfattande. Heteronormativitet grundar sig på synen om binär könsuppfattning och en hegemonisk heterosexuell norm. Heteronormativitet är aktivt normerande, och allt det som faller utför stämplas som avvikande och är/blir därmed fel. Bestraffningarna rör sig från konkreta och handgripliga former som fängelsestraff och våld till mer svårgripbara uttryck som marginalisering, osynliggörande, stereotypisering, kulturell dominans och homofobi.”(Rosenberg 2002, s. 100-101).

Homofobi definieras som en ideologi, en uppfattning eller en medveten värdering hos en person, grupp och/eller ett samhälle som har en negativ syn på homosexuella och bisexuella

(Dahl 2006, s. 19). Det förs dock en diskussion om huruvida begreppet homofobi är missvisande på grund av begreppet fobi. Många forskare menar att fobi snarare betyder en individs sjukliga uppfattning och menar då att de strukturer och det heteronormativa samhället inte får plats i begreppet (Dahl 2006, s. 18-19). Den problematik och hypotes jag vill försöka motbevisa finns även där inbyggd i begreppet homofobi och diskussionen om detta kan då visa på hur forskare lägger fokuseringen mer vid strukturer än som då tidigare vid en specifik person eller grups sjukliga uppfattning exempelvis högerextremisters uppfattning till att istället ifrågasätta och synliggöra strukturer.

Sexism betyder den struktur som förtrycker kvinnor för att de är kvinnor. Begreppet sexism syftar alltså till att tydliggöra den könsordning som finns i samhället.

Den obligatoriska heterosexualiteten är föregångaren till det nu väletablerade begreppet heteronormativitet jag tycker dock att det finns en viss poäng med att använda detta begrepp då det på ett mycket tydligt sätt beskriver hur vi alla sätts i en obligatorisk heterosexualitet och hur denna obligatoriska heterosexualitet konstrueras. .

När jag använder mig av samlingsbegreppet hbtq syftar jag till homosexuella, bisexuella, transpersoner och queer.

Intersektionalitet syftar till att utgå ifrån ett intersektionellt perspektiv. Detta innebär att man analyserar olika maktstrukturer för att se hur dessa påverkar och samverkar med varandra. "Ett intersektionellt perspektiv ställer frågor om hur makt och ojämlikhet vävs in i uppfattningen om vithet, manlighet, könstillhörighet, heterosexualitet, klasstillhörighet m.m. genom ett ständigt (åter)skapande av nya markörer som gör skillnad mellan "vi" och "dem" till sociala koder (Reyes, Mulinari 2005, s. 9-10).

Genus betyder socialt konstruerat kön. Denna konstruktion görs i samspel med heterosexualitet, då heterosexualitet ses som något naturligt eftersom det knyts an till ett kön som ses som något naturligt.

4

Detta är vad Butler kallar den heterosexuella matrisen där Butler visar hur vi konstruerar en förväntad koppling mellan kön - genus - begär (Mattsson 2005, s. 26). "I den heterosexuella

diskursen riktas begäret mot “det motsatta” och blir därför logiskt och naturligt, eftersom både kön och sexualitet förstås som biologiska” (Mattsson 2005, 26-27). Jag kommer även i min text använda mig av begrepp såsom genusuttryck och genusbeteende, då kommer jag att syfta på de föreställningar och förväntningar som finns på hur personer skall vara. Detta kan till exempel handla om vilka egenskaper en kvinna förväntas ha och vad som händer om man utmanar dessa föreställningar.

1.3.3 Forskningsläge

Eva Tiby är den mest framstående forskaren inom området hatbrott mot hbtq-personer i Sverige. Eva Tiby har skrivit ett flertal forskningsrapporter så som *En studie av homofona hatbrott i Sverige* 2006, *Hat, hot, våld - utsatta homosexuella kvinnor och män* (1996). Ulrika Dahls rapport *En kunskapsinventering av forskning om homofobi och heteronormativitet* (2005) är en rapport som beskriver vilken forskning som gjorts och som behöver göras inom homofobi och heteronormativitet. Rapporten syftar till att hjälpa forskare och studenter att se vilka ämnen som finns och vilka som producerat dessa.

1.3.4 Problem

I redogörelsen av fallet i Kristianstad kommer mitt material bestå utav artiklar från tidningar. Detta kan vara problematiskt då dessa artiklar står för mitt empiriska material med tanke på att journalisterna kan ha valt att skriva en artikel ur en speciell riktning. Samtidigt är detta intressant i sig och gör att det finns möjlighet att analysera hur journalisterna väljer att rapportera.

Något som även kan vara ett problem är möjligheten att kunna redogöra statistik över hur många hatbrott som begås varje år då detta varierar beroende på källan. I redovisning av statistik bör det även finnas i åtanke att det existerar ett stort mörkertal beroende på ett flertal variabler (Tiby 1996, s. 10-11). Det finns en viss problematik kring mitt syfte att motbevisa föreställningen om att endast högerextremister utför hatbrott, nämligen att det kan uppfattas som att jag inte tror att det förekommer eller att jag inte anser att det skulle vara farlig eller lika allvarligt.

5

Jag tycker självklart att alla hatbrott ska uppmärksammas och innebära nolltolerans.

Det som jag snarare anser vara problemet är att hatbrott endas förknippas med dessa personers handlingar vilket gör att andra brott som utförs av människor som inte definierar sig som högerextremister kommer i skymundan.

Jag inser även problematiken och generaliseringen av att prata om hbtq-personers utsatthet då vissa personer är betydligt mer utsatta än andra och att förtrycket och homofobin av hbtq-personer kan se mycket olika ut beroende på om personen identifierar sig som kvinna, man eller valfritt. Det är säkerligen även en klassfråga (Reyes, Mulinari 2005).

1.3.5 Litteratur och källkritik

Den litteratur jag använt mig av har varit av sådant slag att många av de rapporter och böcker har varit från samma institution, nämligen forum för levande historia och HomO .Det som är problematiskt med detta är att dessa institutioner syftar till att utbilda och öka kunskapen, men är det samma organisationer så är risken att kunskapen inskränks och att samma värderingar formuleras i dessa rapporter. När mina källor har varit ifrån olika Internetsidor har jag valt att skriva dessa i fotnoter, då jag anser att de skulle vara för långa referenser att ha med i texten.

6

2. Avhandling

2.1 Vad säger lagen?

Ett hatbrott mot hbt-personer är när ett brott begås mot en person på grund av att förövaren identifierar offret som homosexuell, bisexuell eller transperson (Hilton 2005, s. 40). För att ge ett extra skydd mot marginaliserade grupper finns det i lagstiftningen en skärpningsregel, (brottsbalken 29, kap 2 §7) gällande brott som begås med anledning av att kränka någon på grund av ras, hudfärg, nationalitet, etniskt ursprung, trosbekännelse eller sexuell läggning ska

straffas hårdare än brott utan kränkingsmotiv (Tiby, 2005, s. 40). Något som inte ännu finns med i lagstiftningen är kränkning av könsidentitet vilket innebär att transpersoner står utan extra skydd i lagstiftningen (Leander 2007/08:So294, kap 6). Hatbrott som begrepp finns inte nämnt i lagtexten. För att lagen skall fungera är det tre olika punkter som är avgörande.

1. Att individen som utsätts för ett hatbrott skall definiera sig som en hbt - person.
2. Att individen kan vara öppen med sin identitet som hbt-person.
3. Att individen är medveten om att det existerar en speciell lag mot våldsbrott, hot och kommentarer (Hilton 2005, s. 40).

Varför är det viktigt att det finns ett extra skydd i lagstiftningen? Hatbrott kan ses som ett budskapsbrott där brottet inte endast vänder sig till det utsatta offret utan istället till en hel grupp i detta fall människor som inte definierar sig som heterosexuella. Brottet kan syfta till att människors beteende och valfriheter skall begränsas och att rädsla skall spridas (Tiby, 2005, s. 54). “Det är också centralt för att ett brott med homofobiska motiv ska dömas som ett hatbrott. Därför måste det finnas en förståelse för varför det behövs ett extra juridiskt skydd för minoritetsgrupper. En anledning är att hatbrott är en särskilt allvarlig kränkning eftersom det är ett angrepp mot offrets identitet och livsstil. Dessutom drabbar hatbrotten både den som utsätts och andra medlemmar ur samma minoritetsgrupp”¹

7

2.1.1 Avsaknaden av skydd i FN

Enligt en rapport från Sida är Vatikanens påverkan i FN mycket stor när det kommer till frågor som rör HBT- personers rättigheter (Leander2007/08:So294, kap 11) Det paradoxala fenomen i FN visar följande citat på: “ Alla människor är födda fria och lika värde och rättigheter, så står det i FN: s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna. Det är lätt att säga, men det är först när somligas rättigheter inte anses vara lika viktiga att försvara eller när likheten i värde inte motsvaras av lika rättigheter, som priset för avsteg från normen blir tydlig” (Löow, Ytterberg, 2005, 1-2). Inget extra skydd finns alltså för hbtq-personer. Trots detta finns det konventioner som rör kvinnors rättigheter (CEADAW) och konventionen mot all rasdiskriminering. Att det ännu inte finns en konvention för hbtq-personers rättigheter visar på hur tystanden och osynliggörandet av hbtq-personers är dominerande.

Eftersom konventionen om den allmänna förklaringen av mänskliga rättigheter tillkom som en följd av andra världskriget är det intressant att hbtq-personer osynliggjordes i deklARATIONEN trots nazisternas förföljelse. Det faktum att FN fortfarande inte tagit ställning i frågan tyder på att det ännu idag inte är en självklarhet att få älska vem man vill, med andra ord att heterosexualiteten fortfarande ses som det "naturliga" och obligatoriska. Detta går även att se i Sverige då jag anser att homofobin i dagens samhälle är ett accepterat och inte så omdebatterat problem. Strukturerna som förtrycker kvinnor för att de är kvinnor är fortfarande ständigt närvarande fast det är inte längre idag accepterat att säga att kvinnor är mindre värda. Detta i motsats till att människor som inte definierar sig som heterosexuella ständigt blir ifrågasatta.

8

2.2 Vad bygger antagandet på?

Det som denna del ämnar undersöka är vad antagandet om att endast högerextremister begår hatbrott bygger på, alltså visa på varför denna föreställning existerar och vilken konkret fakta som ligger till grund för antagandet och föreställningen.

Det faktum att högerextremister och nationalsocialister har en uttalade ideologi som är emot hbtq-personer (Löow, 2005, s. 128) gör att föreställningen förstärks om att det endast är dessa grupper som utför hatbrott. De grupper som skyddas av skärpningsregeln är de grupper som var utsatta under Förintelsen (Tiby 2002, s. 1) och det som denna lag bygger på är föreställningen om att det främst är högerextremister som utför hatbrott. Därmed finns det en konkret lagstiftning som förstärker hypotesen. I och med lagstiftningen förs även föreställningen fram att hatbrott endast är en polisangelägenhet och inget som rör människors

---

¹ http://www.bra.se/extra/pod/?action=pod_show&id=84&module_instance=12

generella värderingar utan berör endast ett fåtal personers handlingar.

När hatbrott uppmärksammas i media är det nästintill alltid i koppling till högerextremister och nationalsocialister (Tiby 2006, s. 7). Denna rapportering är ett uttryck för det faktum att högerextremister och nationalsocialister har en uttalad hatisk ideologi mot hbtq-personer. Samtidigt har media en avgörande och betydande roll för vilken uppfattning som förmedlas till befolkningen. Det är därav mycket problematiskt att många av de hatbrott som sker av människor som inte definierar sig som högerextremister osynliggörs. Medias rapportering av dessa fall förstärker uppfattningen om att det endast är dessa grupper som begår hatbrott. Ett exempel på detta är det uppmärksammade hatbrottet i Kristianstad.

Den 20 maj 2006 bestämde Simon Lundgren, ledare för Nationalsocialistisk Front, i Skåne, och tre andra personer sig för att gå till RFSL:s lokal i Kristianstad för att "diskutera". Det som istället inträffade var att de som befann sig i lokalen blev hotade, trakasserade varav några blev misshandlade. Personerna som utförde dådet häktades. Polisen ansåg att motivet var att de personer som blev misshandlade och hotade blev detta på grund av sin sexuella identitet eller på grund av att de befann sig på en plats för hbtq - personer ².

9

För att motbevisa hypotesen ska jag i detta uppenbart tydliga fall, som vid en första anblick snarare ser ut att förstärka den hypotes jag vill vederlägga, visa på vilka antaganden som tas och vilka bakomliggande strukturer som förekommer. Det är tystnaden i artiklarna kring den andra person - den som blev dömd till sex månaders fängelse och som alltså var den som begick de grävsta brotten i jämförelse med Simon Lundgren - som jag vill uppmärksamma. Fokuseringen på Simon Lundgren tror jag beror på att han var ledare för Nationalsocialistisk Front och därav var något av en offentlig person. Av ett flertal artiklar är det endast en artikel som nämner att den andra personen som blev dömd för sex månaders fängelse straff inte var med i organisationen. Att detta inte nämns i fler artiklar, utan istället bara fokuserar på Simon Lundgren som uttalat var ledare för Nationalsocialistisk Front³, stärker min mothypotes om en vilja att bevara föreställningen om att endast högerextremister begår hatbrott. Samtidigt visar ju det även att högerextremister och nationalsocialister begår hatbrott, men att när andra personer som inte har dessa åsikter inte får samma uppmärksamhet.

2.3 Statistik

---

² <http://www.kristianstadsbladet.se/apps/pbcs.dll/article?AID=/20080417/KRISTIANSTAD/571558004>

³ <http://sydsvenskan.se/sverige/article227122.ece>

Ett tydligt och klart argument mot hypotesen och medias rapportering går att finna i statistiska undersökningar över vilka brott som är de vanligaste och vilka förövarna är. I Tibys studie visar svaren från drabbade att de allra vanligaste brotten utförs i vardagen av människor i ens närhet så som grannen, läraren eller chefen. Alltså är förövarna i de allra flesta fall inte högerextremister, som den vanliga föreställningen ofta är, utan istället människor som finns i vår närhet och oss själva (Tiby 2005, s. 54-55). Tiby har, för att förtydliga hur pass vanliga hatbrotten är, delat upp dem i en pyramid. Överst på toppen finns de mord och all svår misshandel som sker, i mellanskiktet finns all övrig misshandel och i det nedersta och största skiktet finns alla heteronormativa vardagsbrott som Tiby kallar dem⁴. Enligt brottsförebyggande rådet var det endast i 10% av alla anmälningar gällande människor som blivit utsatta för hatbrott under 2006 som förövaren var högerextremist. I de resterande 90% var alltså förövaren en person som inte ansåg sig tillhöra en högerextremistisk grupp⁵. Följaktligen stärks Tibys påstående om att det är människor som finns i vår närhet som är de vanligaste förövarna.

10

2.5 Varför existerar denna föreställning?

Eva Tiby menar att när en högerextremist anfaller en homosexuell finns det en tydlig förövare och ett tydligt offer. När däremot människor på våra jobb trakasserar och fryser ut personer på grund av deras sexuella identitet blir inte den onda förövarrollen lika tydlig då det finns en legitimitet att behandla dem som bryter mot normer på ett kränkande sätt. Detta, menar Tiby är på grund av heteronormens statusordning⁶. Det finns vidare en föreställning om att de personer som känner varandra, som exempelvis kolleger, inte ska behandla varandra nedsättande och homofobiskt. Alltså krossas även förståelsen om att det endast är människor som står utanför och inte känner hbtq-personer som är homofobiska och utför hatbrott, till att även gälla människor som står i dessa personers bekantskapskrets.

En annan anledning till varför vi har en föreställning om att endast högerextremister begår hatbrott är att de har en tydligt uttalad ideologi där hatet av människor som inte definierar sig som heterosexuella är väletablerad och utgör en stor del av deras åsikter. Med andra ord är de allra flesta högerextremister homofober, men det finns dock utanför denna grupp många fler som delar dessa homofobiska åsikter. Ytterligare anledning till att påstås vara endast högerextremister som utför hatbrott är att det existerar ett skyddande av heteronormativiteten i

---

⁴ <http://www.homo.se/o.o.i.s/4006>

⁵ <http://www.homo.se/o.o.i.s/3983>

⁶ <http://www.homo.se/o.o.i.s/4006>

samhället. Även människor som inte definierar sig som heterosexuella kan ha föreställningen om att det är högerextremister som begår hatbrott. Denna föreställning då får för följd är att när personer blir utsatta inte anmäler brottet för att förövaren inte var som föreställningen och som det föreställda brottet. Fokuseringen på en viss typ av brott och på en viss typ av förövare gör att andra hatbrott inte anmäls och inte tas lika allvarligt. För att behålla den heteronormativa ordningen sker det hela tiden bestraffningar mot dem som utmanar den obligatoriska heterosexualiteten och Ambjörnsson menar att hatbrott är det tydligaste sätet som

heteronormativiteten kommer till uttryck (Ambjörnsson 2005, s. 52).

11

2.5 Vilka är då förövarna?

Enligt Eva Tibys undersökning är 50% av förövarna under 20 år. Undersökningen visar även att förövaren och personen som blir utsatta känner varandra i hälften av de fall som anmäls (Tiby 2006, s. 17). Eftersom förövarna ofta är unga, är det en av många anledningar till, att endast 10% av alla anmälningar leder till åtal (Tiby, Eva 2006, s. 23). En relevant fråga är varför de flesta av förövarna är unga pojkar. Jesper Fundberg har i sin bok, *kom igen, gubbar! Om pojkfotboll och maskuliniteter* (2005) visat på hur maskulinitet konstrueras genom att ta avstånd från bögen, kärringen och invandraren. Det som Fundberg visar är hur unga killar lär sig ta avstånd från dem som inte tillhör normen. "Ett exempel är att i dagens svenska samhälle tycks män uppfattas närmare normalitetens centrum än kvinnor, svenskar närmare än invandrare, heterosexuella närmare än homosexuella" (Fundberg 2005, s. 178-179). Fundberg menar även att det är de som definieras som avvikare som gör att andra kan definiera sig som normala (Fundberg 2005, s. 179).

"Där den utsatta uppfattar som att brottsmotivet är hat mot homosexuella är det i många fall kanske snarare riktat mot ett beteende som inte stämmer med förväntningar på kön" Eva Tiby gjorde en undersökning av människor som blivit utsatta för hatbrott där de drabbade beskriver vad de varit utsatta för. Det visade sig att de allra flesta män som blivit utsatta hade blivit detta på grund utav att de uppfattades som feminina, med andra ord alltså inte var tillräckligt maskulina och följde då inte de förväntade genusuttrycket (Tiby, 2002). Collin menar att män

som är feminina värderas lågt i genushierarkin, detta grundar sig på upprätthållandet av den hegemoniska maskuliniteten. "Hegemonisk maskulinitet kan definieras som den konfigurationen av genuspanik som innehåller det för tillfället accepterade svaret på frågan om patriarkatets legitimitet. På så sätt garanteras (eller förmodas göra det) mäns dominant position och kvinnornas underordnade" (Connell 2003, s. 101). Connell menar att den hegemoniska maskuliniteten upprätthålls genom dels underordnade, där heterosexuella män är överordnade homosexuella män (Connell 2003, s. 201). Bland de allra flesta kvinnorna som blivit utsatta för brott i Tibys undersökning visade sig anledningen istället vara att de inte hade varit tillgängliga för männen och därmed inte betedde sig som en kvinna förväntas göra, exempel som givits är hur någon försökt stöta på en av kvinnorna och sedan fått vetskap om att kvinnan inte definierade sig som heterosexuell och inte var intresserad, då möttes hon av trakasserande kommentarer och hot (Tiby 2002).

12

När högerextremister begår hatbrott finns ett uttalat hat mot hbtq -personer men när människor som inte tillhör denna kategori begår brott verkar det som om hur personerna förhåller sig till sitt förväntade genusuttryck som är det avgörande. Kanske är det så att detta är något som är mer accepterat och inte ses som lika allvarligt att bli utsatt för. Återigen ser vi här kopplingen mellan genus och sexualitet.

2.6 Norm och Avvikelse

För att upprätthålla den heteronormativa ordningen måste det existera en avvikare som bekräftar normen och gör den till motsatspar. Utan homosexualitet skulle inte heterosexualitet existera (Ambjörnsson 2005, s. 67). Det är därav nödvändigt för den obligatoriska heterosexualiteten att synliggöra homosexualitet på ett särskilt sätt, samtidigt som den måste osynliggöras för att fortfarande vara den avvikande. Rosenberg talar om heteronormativitetens två grundläggande principer: exkludering och inkludering.

"1) uteslutning av avvikelser ur normen med uppdelning i kategorisering vi - de

2) assimileringen genom införlivandet av avvikelser i normen" (Rosenberg 2002, s. 102).

Den första punkten syftar till dikotomier där allt består av motsatspar; där homosexuell och heterosexuell står på varsin sida, bestående av en hierarki, utdelande av privilegier och bestraffning. Det är här hatbrott som en form av bestraffning framkommer. Kategoriseringen vi - de återfinns även i den rasistiska strukturen där normen utgörs av svenskar och de andra blir invandrare. Även här finns en hierarki och privilegiering.

2.7 Förklaringsmodeller

2.7.1 Psykologiska

De förklaringsmodeller som finns inom den psykologiska forskningen har sin utgångspunkt i individuella föreställningar hos förövaren som begått hatbrottet. Homofobi betraktas som en sorts sjukdom och attityd som kan botas genom att vara nära homosexuella (Innala 1995, s. 36) Den forskning som bedrivits grundar sig därmed på att homofobi i större utsträckning är ett individuellt problem snarare än ett strukturellt problem⁷. Detta synsätt går enligt mig att finna i hypotesen och föreställningen om att det endast är högerextremister som utför hatbrott.

2.7.2 Strukturella

Inom forskningen och främst inom den samhällsvetenskapliga forskning ligger förklaringsmodellerna när det kommer till homofobi och hatbrott istället i strukturer (Dahl 2005, s. 21). Det är här argument för min mothypotes går att finna. Homofobin grundar sig dels i könsmaktordningen där kvinnor är underordnade män och heterosexualitetens upprätthållande av detta system där de som går utanför dessa normer bestraffas

2.7.3 Jämförelse och kritik

Skillnader mellan dessa förklaringsmodeller, menar Dahl är att inom den psykologiska forskningen bygger undersökningarna mestadels på metoder som består av, det är olika enkätundersökningar och experiment. Oftast utgår studierna från att kunskap och erfarenhet

---

⁷ http://www.sverigemotrasism.nu/templates/svNormal_2549.asp

minskar homofobin medan den samhällsvetenskapliga forskningen fokuserar desto mer på utgångspunkter och slutsatser (Dahl 2005, s. 25).

14

2.8 Vilka är motargumenten?

Det huvudsakliga motargumentet mot hypotesen går enligt mig att finna i statistiken, där de tydliga siffrorna visade att av de hatbrotts som anmäldes var det 10% av dessa där förövaren definierade sig som högerextremist eller nationalsocialist, de resterande 90% var därav utförda av människor som inte definierade sig till dessa ideologier. Det är även enligt mig inte så pass enkelt att bara tro att detta är ett problem som går att lösa med fler utbildade poliser, utan det viktigaste är istället de strukturer som finns i samhället. De strukturer som tillåter det dagliga förtryck och konstruktionen av den andra och de avvikande så som Fundberg påvisade i sin undersökning sker identifikationen med det som man inte skall vara. Det är även mycket relevant att se hur den hegemoniska maskuliniteten upprätthålls och varför denna upprätthålls, enligt Collin för att bevara den struktur som innebär att män är överordnade kvinnor. Alla de män som utmanar den hegemoniska maskuliniteten och därmed den patriarkala strukturen kan möts med bland annat våld då de inte följer den heterosexuella ordningen.

2.9 Vad bör göras?

De allra flesta studier och undersökningars slutsats är att en ökad kunskap och medvetenhet skulle motverka homofobi och hatbrott. Detta är en syn som har varit dominerande i många år, men det som tyder på att kunskap och ökad medvetenhet inte skulle vara tillräckligt är exempelvis att olika undersökningar som gjorts snarare visar på att hatbrotten ökar (Dahl 2005, s. 20, Ambjörnsson 2005, s. 52, 63). Visserligen kan medvetenheten självklart ha ökat inom alla grupper och gjort att fler människor vet att det är ett hatbrott som de har blivit utsatta för och att det finns ett etablerat namn på de förtryck som många hbtq-personer möter. Detta skulle kunna tyda på att anmälningarna blir fler (Dahl 2005, s. 20). Samtidigt går det att se inom alla områden att kunskap och ökad medvetenhet inte alltid ger något konkret resultat. De allra flesta människor är medvetna om att kvinnor tjänar betydligt mindre i lön än de allra flesta män, trots detta händer ändå ingenting. Den fråga som vi behöver ställa oss är varför

dessa förtryck och strukturer fortfarande existerar trots en (viss) satsning på ökad kunskap och medvetenhet? Fast vår kunskap ökar finns fortfarande en vilja att bevara en struktur och behålla den makt som finns att hämta oss dem som utgör och normen.

15

Det handlar även vidare självklart om vilka det är som sprider kunskap, vilka är det som först och främst har möjlighet att påverka och det viktigaste av allt: vilken kunskapen är som sprids. Att prata om tolerans och att acceptera alla människor leder inte någon vart utan konstruerar snarare något avvikande och förstärker det som ses som det normala. Detta är även en viktig del i upprätthållandet av heteronormativiteten, heterosexualiteten behöver en motpol; det homosexuella det får dock inte framstå som om det är allt för vanligt utan måste istället vara det avvikande. Så istället behövs ett ifrågasättande av det som ses som det normala: ett ifrågasättande av det heterosexuella. Kunskap kunde således utgå mer ifrån en konstruerad sexualitet. Jag menar inte att kunskap är fel, bara sättet den förmedlas på och i vilka syften den görs detta.

Enligt Tibys undersökning visade resultatet på att anledningarna till att människor blev utsatta för hatbrott ofta var förknippat med genusuttryck, att vissa människor inte betedde sig som en "kvinna" eller "man" förväntades göra (Tiby 2002). Därav borde en viktig del i arbetet mot hatbrott och homofobi vara att lägga fokus på förväntade genusuttryck och fokusera mer på konstruktionen av "kön" med koppling till sexualitet. Enligt den heterosexuella matrisen så får de förväntningarna på två separata "kön" och att dessa ska vara varandras motsatspar och begära varandra. till att det är inte bara konstruktionen av sexualitet som behövs uppmärksammas. utan även hur detta hänger samman med konstruktionen av "kön".

3. Analys och slutsatser

Min frågeställning som jag inledde uppsatsen med var; Varför finns det en etablerad bild av att hatbrott och heteronormativa brott endast begås av högerextremister? Vilka antaganden görs i ett sådant uttalande? Vilka är argumenten mot en sådan föreställning?

Det som framkom var att anledningen till varför det finns en föreställning om att hatbrott endast begås av högerextremister var att högerextremister och nationalsocialister har en ideologi med ett uttalat hat mot hbtq-personer. Lagen idag skyddar de grupper som var förföljda av nazisterna under Förintelsen. Många forskare menar även att det är media som har konstruerat och valt att endast fokuserat på hatbrott när den utförs av extremgrupper. Denna synpunkt stärktes när jag läste ett flertal artiklar om hatbrottet i Kristianstad där fokuseringen på förövaren av brottet var på den person som var med i nationalsocialistisk front. Den andra personen som även var förövare, och för övrigt fick hårdare straff än ledaren för nationalsocialistisk front, osynliggjordes i media. Detta blir mycket problematiskt med tanke på den makt som media besitter i vårt samhälle. Slutsatsen blir att det inte finns någon konkret fakta som säger att högerextremister begår fler hatbrott, däremot är de uttalat hatiska mot hbtq-personer, men det finns det många fler som är.

Nästa fråga blir då varför har vi denna föreställning Varför väljer media att bara rapportera misshandel mot hbtq-personer om den utförs av en nazist? Tiby menar att när en nazist misshandlar en hbtq -person finns det en ond förövare och ett oskyldigt offer, till skillnad från de människor som finns i ens närhet som grannen, läraren och chefen blir förövarrollen och det oskyldiga offret inte lika tydligt. Genom att fokuseringen endast läggs på de brott som begås av högerextremister göms de andra förövarna undan. Detta kan då få till följd att personer som blir utsatta för brott inte väljer att göra en anmälan eller att brottet inte leds vidare till åtal. Orsaken till att det skulle bli så är att hatbrottet inte följer den stereotypa bilden av hur ett hatbrott skall vara. Varför vill man då osynliggöra dessa hatbrott? En av anledningarna till detta kan vara det faktum att man genom kommentarer och hot kan höja upp heterosexualliteten och göra detta till det "normala" och självklara. När ett hatbrott begås är det enligt Tiby ett sätt att bestraffa och sprida rädsla över en gruppens sätt att vara. Genom ständiga hot och kommentarer visar dessa på hur de som inte följer den obligatoriska

heterosexualiteten får straffa. Genom medias uppmärksamhet kring hatbrott utfört av

17

högerextremister synliggörs hbtq-personer som avvikarna. Det går därmed att applicera Rosenbergs modell angående de två grundläggande delarna i heteronormativiteten, nämligen exkludering och inkludering. Hbtq-personer får synas i media när de blivit utsatta för hatbrott av högerextremister för det är fortfarande så att ingen av dessa grupper följer normen och det finns även en möjlighet att synliggöra hbtq-personer för att på så sätt kunna särskilja dem mot heterosexualitet. För utan homosexualitet existerar inte heterosexualitet. Därför behövs homosexualiteten synliggöras men även motverkas för att denna inte ska hota den obligatoriska heterosexualiteten. Detta går även att koppla till vilken typ av kunskap som sprids om hbtq-personer, samtidigt som de synliggörs framställs de även som avvikare från det normala. På detta sätt bibehålls den heteronormativa ordningen. Antaganden och föreställningar som görs är därmed föreställningen om den perfekta förövaren och det perfekta offret. Föreställningar som görs är även ett sätt att skydda den heteronormativa ordningen samt ett sätt att slippa ta itu med sina egna åsikter och tankar.

Avsaknaden av skydd i FN visar att det fortfarande inte är en självklarhet att människor som inte definierar sig som heterosexuella ska ha samma rättigheter som heterosexuella. CEDAW och konventionen mot all rasdiskriminering har fått genomslagskraft men ännu finns inget särskilt skydd för hbtq - personer. Vad detta visar oss är att det internationellt och nationellt fortfarande finns en viss acceptans till att ifrågasätta och behandla hbtq - personer kränkande.

4. Avslutning

4.1 Slutdiskussion

Jag har i min uppsats försökt att problematisera och argumentera mot hypotesen om att det föreförhållas finnas en föreställning om att endast högerextremister och nationalsocialister begår hatbrott. Bara de faktum att det egentligen inte finns några konkreta fakta för hypotesen gör föreställningen allt intressantare. Samtidigt finns det vissa konkreta saker som gör att det lätt går att få denna uppfattning.

Kortfattat är det som framkommit av uppsatsen och som ligger till grund för mothypotesen att de allra flesta hatbrott (90%) begås av människor som inte definierar sig som extremister. Föreställningen är ett skyddande av heteronormativiteten och den förenklade tanken om att homofobi går att motverkas genom kunskap. Istället krävs det en annan sorts av kunskap ett ifrågasättande av det som betraktas som det normala. Hypotesen grundar sig i stereotypen av den onda förövaren och det perfekta offret. Detta har jag kunnat påvisa genom medias osynliggörande gällande det hatbrott som begicks i Kristianstad.

Anledningen till att det enligt mig var så viktigt att problematisera denna föreställning är att jag anser och tror att detta är ett mycket större problem än vad hypotesen ger sken av. Det finns även många olika faktorer som behövs förändras för att vi ska kunna motverka heteronormativiteten, homofobin och hatbrotten. En bra början är att bryta ner denna föreställning.

5. Källförteckning:

Böcker

- Ambjörnsson, Fanny: *Vad är queer?*, Natur och Kultur, Stockholm 2006
- Bergström, Göran, Borèus, Kristina: *Textens mening och makt*, Studentlitteratur. Danmark 2005
- Connell, R. W: *Maskuliniteter*, Daidalos, Uddevalla 2003
- Fundberg, Jesper: *Kom igen, gubbar! Om pojkfotboll och maskuliniteter*, Carlssons, Falun 2005
- Hilton, Johan: “”Jag skämdes över att jag var så korkad “- när offren för hatbrott förblir osynliga”: Seppänen Sterky, Manu (red.): *Kärlekens pris en antologi om homofobi och heteronormativitet*, Atlas, Avesta 2005
- Innala, M Sune: *Structure and Development of Homophobia*, Psykologiska institutionen, Göteborgs universitet 1995
- Lööw, Helène: “Hatets ideologi - Den svenska nazismens syn på homosexuella”: Seppänen Sterky, Manu (red.): *Kärlekens pris en antologi om homofobi och heteronormativitet*, Atlas, Avesta 2005
- Lööw, Helène, Ytterberg, Hans: “Kärlekens pris - en antologi om homofobi och heteronormativitet”: Seppänen Sterky, Manu (red.): *Kärlekens pris en antologi om homofobi och heteronormativitet*, Atlas, Avesta 2005
- Mattsson, Tina: *I viljan att göra det normala*, ÈGALITÉ, Växjö 2005
- Pharr, Suzanne: *Homophobia A Weapon of Sexism*, Chardon Press, USA 1988
- Reyes de los, Paulina, Mulinari, Diana: *Intersektionalitet*, Liber, Lund 2005
- Rosenberg, Tiina: *Queerfeministisk Agenda*, Atlas, Avesta 2002
- Tiby, Eva: “Vem vinner och vem försvinner? - Från händelse till hatbrott”: Seppänen Sterky, Manu (red.): *Kärlekens pris en antologi om homofobi och heteronormativitet*, Atlas, Avesta 2005

-

Rapporter

- Dahl, Ulrika: “”Det viktigaste är inte vad extremisterna tycker utan vad den stora majoriteten gör” *En kunskapsinventering av forskning om homofobi och heteronormativitet om homofobi och heteronormativitet*”, Rapport från Forum för levande historia, Stockholm 2005
- Kunosson, Chrystal: *Offer för hatbrott - Vad har gjorts och vad kan förbättras?* Rapport från Brottsoffermyndigheten

20

- Tiby, Eva (2006). *En studie av homofoba hatbrott i Sverige*. Forum för levande

Historia

Tiby, Eva: *Hat, hot, våld - utsatta homosexuella kvinnor och män*. Folkhälsoinstitutet 1996

Artiklar

-Tiby, Eva: "Hatbrott - mot vad?" Ord och Bild 4-5, 2002

Internetartiklar:

- Leander, Helena. "All kärlek är bra kärlek", motion till riksdagen 2007/08:So294

Internet

http://www.bra.se/extra/pod/?action=pod_show&id=84&module_instance=12

<http://www.homo.se/o.o.i.s/4006>

<http://www.homo.se/o.o.i.s/3983>

<http://www.kristianstadsbladet.se/apps/pbcs.dll/article?AID=/20080417/KRISTIANSTAD/571558004>

http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=410&dok_id=GV02So294#_Toc179094694

<http://sydsvenskan.se/sverige/article160567.ece>

<http://sydsvenskan.se/sverige/article227122.ece>